

LESSENSERIE VOOR VERSTERKING LEES- EN SCHRIJFVAARDIGHEID VAN EERSTEJAARS-STUDENTEN OPLEIDING HANDHAVER TOEZICHT EN VEILIGHEID ROC NIJMEGEN

Beroepsgericht Nederlands in het mbo vanuit een genregerichte aanpak

Het versterken van de lees- en schrijfvaardigheid van mbo-studenten is een belangrijk aandachtspunt. Daarbij wordt idealiter vanuit een functionele aanpak gewerkt, en met realistische, betekenisvolle taaltaken. Bij ROC Nijmegen hebben we een lessenserie 'beroepsgericht Nederlands' ontwikkeld voor eerstejaarsstudenten van de opleiding Handhaver Toezicht en Veiligheid, die hierop aansluit. In dit artikel lees je over de aanleiding, het ontwerp en de uitvoering van de lessenserie, én de ervaringen van zowel de betrokken docent als studenten. **CINDY KUIPER, IRENE ENGELS**

AANLEIDING

'Hoe kan ik mijn lessen Nederlands aantrekkelijker en beroepsgerichter maken, zodat studenten hun professionele taalvaardigheid versterken, én er meer motivatie en plezier uit halen?' Dat vroeg Irene Engels,

docent Nederlands bij de niveau 3-opleiding Handhaver Toezicht en Veiligheid (verder: HTV), zich een tijdje geleden af. Ze gaf daarbij aan dat studenten nu weinig gemotiveerd zijn voor de lessen Nederlands die ze veelal als 'saai' en 'niet belang-

rijk voor later' ervaren. Vanuit het taalbeleid van het roc, dat gestoeld is op vijf principes (zie kader), zijn we hiermee aan de slag gegaan. Daarbij hebben we geput uit een genregerichte aanpak die we eerder ook hanteerden bij de Kappersopleiding

(Kuiper, 2025), en die ook centraal zal staan in een door OCW/NRO gesubsidieerd project op het roerend rondom ‘kansrijke interventies lees- en schrijfvaardigheid in het mbo’, dat later dit studiejaar van start gaat ([Onderzoek Kansrijke Interventies lees- en schrijfvaardigheid in het mbo | NRO](#)). Een dergelijke aanpak sluit goed aan bij de voorgestelde nieuwe taaleisen voor het mbo (Kennispunt Taal en Rekenen Mbo, 2025).

ONTWERP LESSENSERIE

Genredidactiek is een vorm van geïntegreerd taal- en vakonderwijs waarbij studenten stapsgewijs leren communiceren in herkenbare tekstsoorten – zogenaamde genres – die passen bij hun beroepspraktijk.

LESSENSERIE TER VERSTERKING LEES- EN SCHRIJFVAARDIGHEID

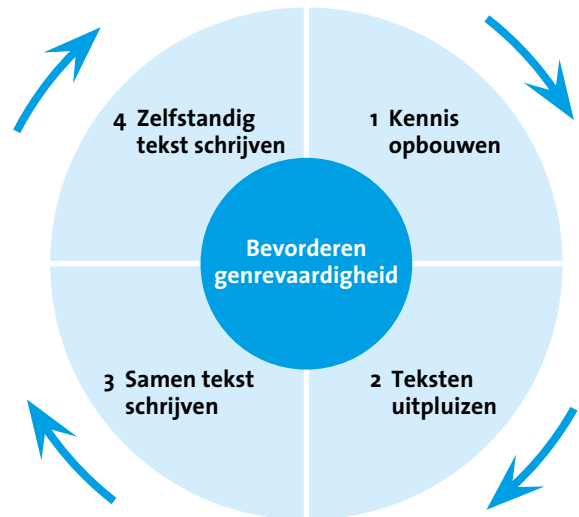
Als docent is het belangrijk eerst te bepalen: welke (mondelinge/schriftelijke) tekstsoorten of taaltaken staan centraal, waarom deze, en hoe zien deze eruit in de (beroeps)prak-

tijk? (Kuiper, 2024). Bij HTV kozen we voor de mondelinge taaltak ‘het voeren van een aangiftegesprek’ en de schriftelijke taaltak ‘het opstellen van een proces-verbaal’, beide relevant voor HTV-professionals bij bijvoorbeeld Bureau Toezicht.

We analyseerden deze taaltaken vanuit een genreperspectief: wat is het communicatieve doel, welke structuur is gebruikelijk en wat zijn typische taakenmerken? Beide taken leggen betrouwbare informatie vast voor juridische processen, kennen een vaste structuur en vereisen neutraal, feitelijk en precies taalgebruik (zie Figuur 1).

Daarna verzamelden we voorbeelden, deels met GenAI, en ontwikkelden we een lessenserie van acht weken (1,5 uur per week) waarin studenten beide taaltaken oefenen: van mondeling (aangiftegesprek) naar schriftelijk (proces-verbaal), net als in de praktijk. We gebruikten de onderwijsleercyclus (Gibbons, 2002) als ontwerprichtlijn (zie Figuur 2).

Studenten doorlopen hierin stapsgewijs een taaltak, waarbij hun rol van lezer naar schrijver evolueert: eerst kennis opbouwen over context

Figuur 2. Onderwijsleercyclus

en doel, dan voorbeeldteksten analyseren, vervolgens begeleid oefenen en uiteindelijk zelfstandig produceren met feedback. De docent biedt eerst stevige, adaptieve ondersteuning (o.a. door te modelleren) en bouwt deze geleidelijk af, naarmate de zelfstandigheid van studenten toeneemt.

Andere ontwerpprincipes die we meenamen bij het ontwikkelen van de lessenserie waren: 1) focus op de twee beroepsproducten; spelling en grammatica ondersteunend, niet als doel op zich, 2) GenAI bewust inzetten voor het genereren van voorbeeldteksten, 3) interactie stimuleren voor maximale taalproductie en gerichte (taal)ondersteuning. »

Aspect	Aangiftegesprek	Proces-verbaal
Doel	Informatie verzamelen over een incident door interactie tussen melder en functionaris.	Juridisch geldige, schriftelijke vastlegging van feiten en verklaringen.
Structuurkenmerken	- Opening (identificatie, doel) - Situatieschets (wat, waar, wanneer) - Detailvragen (wie, hoe, waarom) - Afsluiting (controle, vervolg)	- Kop met formele gegevens (datum, plaats, namen) - Chronologische beschrijving van feiten - Vermelding van bronnen (verklaringen, waarnemingen) - Afsluiting met juridische formulering
Taalenmerken	- Vraag-antwoordstructuur - Neutrale, feitelijke formuleringen - Precisie in details - Formele toon, maar interactief	- Objectieve, neutrale toon - Juridische termen - Passieve/onpersoonlijke constructies (“Er werd geconstateerd...”) - Letterlijke citaten tussen aanhalingstekens - Chronologische coherentie

Figuur 1. Genre-analyse taaltaken aangiftegesprek en proces-verbaal

Les	Titel	Lesdoel
1	Intro en kennis opbouwen	Na deze les hebben studenten globale kennis van aangiftegesprekken en kunnen ze deze in een bredere context plaatsen.
2	Analyseren voorbeelden en succescriteria bepalen	Na deze les hebben studenten meer gedetailleerde kennis van aangiftegesprekken en grip op succescriteria (doel-opbouw-taal).
3	Oefenen met gesprekken voeren (docent-student)	Na deze les weten studenten hoe ze een aangiftegesprek kunnen voeren en hoe ze daarbij succescriteria inzetten.
4	Zelf gesprekken voeren (student-student)	Na deze les kunnen studenten zelf een aangiftegesprek voeren met juiste opbouw en taalgebruik gericht op het informatieve doel.

Figuur 3. Opbouw lessenserie taaltaak 'aangiftegesprek'

UITVOERING LESSENSERIE

Vanuit de ontwerpfasen kwamen we tot een plan voor de lessenserie die is ingezet in periode 1 in een eerstejaarsklas met 16 studenten. Hierbij waren de eerste vier lessen gericht op de taaltaak 'het voeren van een aangiftegesprek' (zie Figuur 3), en de laatste vier - vanuit een gelijke opbouw - op de taaltaak 'het opstellen van een proces-verbaal'.

Bij de uitvoering van alle lessen werkte de docent veel met interactieve werkvormen om taalproductie uit te lokken (bijv. denken-delen-

uitwisselen, woordweb maken in duo's, elkaar interviewen). Haar uitleg over het voeren van aangiftegesprekken en het opstellen van een proces-verbaal gaf ze mondeling, ondersteund met informatie in een PowerPoint en een reader. Verder maakte ze gebruik van filmpjes van aangiftegesprekken die studenten moesten analyseren en organiseerde ze rollenspellen met studenten om te oefenen. Voor het proces-verbaal werkte ze met voorbeelden uit de praktijk en door AI gegenereerde voorbeelden, die ze studenten eerst

in duo's liet analyseren om ze daarna klassikaal te bespreken. Het werken aan taalverzorging, een verplicht

'IK VIND DE LESSEN
LEUK EN INTERESSANT'

onderdeel bij Nederlands binnen de opleiding, koppelde ze zo veel mogelijk aan de beroepsproducten. Verder begon de docent elke les met een

korte terugblik waarin ze studenten vroeg om de belangrijkste punten uit de vorige les op te schrijven of te noemen, en eindigde ze elke les met een exit-ticket om het leerproces te monitoren en eventuele verbeterpunten te inventariseren.

ERVARINGEN DOCENT

Hoewel het gezamenlijk herontwerpen van de lessenserie naar een meer beroepsgerichte variant, en ook het leren werken vanuit een genregerichte aanpak aanvankelijk best even tijd kostte, is de docent vooral enthousiast over de nieuwe lessenserie. Zo benoemt ze de toegenomen motivatie van studenten en die van haar zelf: *'Ik merkte dat studenten Nederlands vooral zagen als een verplicht vak, en dat voelde niet goed voor mij. Studenten waren niet gemotiveerd, dat moest anders en ook voor mij moest het leuker worden. Ik merk nu dat studenten geconcentreerd werken en echt hun best doen; dat motiveert mij enorm en doet mijn relatie met de studenten ook goed.'*

Over de opbouw van en interactieve werkvormen in de lessenserie stelt ze: *'De stap van gesprek naar proces-verbaal werkte heel goed; ze zagen het nut van precies luisteren en formuleren. Ook merk ik dat studenten het fijn vinden dat ze actief bezig zijn met de taaltaken en niet alleen hoeven te luisteren.'*

Daarnaast geeft de docent aan dat studenten de relevantie van de lessen veel meer zien dan voorheen: *'Toen we begonnen met het oefenen van aangiftegesprekken, zag ik hun interesse meteen groeien. Ze leerden iets nuttigs, het paste bij hun toekomstige beroep. En studenten gingen ook de vaktaal uit hun andere lessen herkennen, en begrepen ineens waarom taal belangrijk is in hun beroep.'*

De docent concludeert op basis van haar ervaringen: *'Het ontwikkelen van*

de lessenserie heeft weliswaar veel tijd en energie gekost, en ik blijf eraan sleutelen, maar dat weegt niet op tegen de energie die het mij nu geeft om les te geven aan enthousiaste studenten.'

ERVARINGEN STUDENTEN

Om de ervaringen van studenten met de nieuwe lessenserie te monitoren, heeft de docent hen voorafgaand aan en op verschillende momenten tijdens de lessenserie gevraagd om hun reacties op een post-it te schrijven. Ook daarin klinkt de motivatie voor de beroepsgerichte, praktische aanpak van de vaktaalgerichte lessen door, waarin studenten (inter)actief worden betrokken:

- *'Ik vind het echt leuke lessen omdat het niet is wat ik had verwacht en we veel praktische dingen doen.'*
- *'Ik vind de lessen wel leuk omdat je niet de hele tijd hoeft te luisteren, maar je leert nog steeds veel.'*
- *'Ik vind de lessen leuk en interessant omdat dit heb je later ook nodig en ik vind het goed dat er ook praktische opdrachten zijn.'*
- *'Ik vond het wel leuk dat we een aangifte bij elkaar mochten afnemen en niet de hele les luisteren en meeschrijven.'*
- *'Ik vond het goed dat we telkens die lastige woorden gingen herhalen zoals opsporingsonderzoek, aangever en proces-verbaal...daardoor begrijp ik ze nu beter, ook bij de BOA1 (=vak)lessen.'*

CONCLUSIE EN VOORUITBLIK

De ervaringen vanuit dit kleinschalige project stemmen positief. De docent zelf gaat door op de ingeslagen weg en gaat ook bij andere modules de gekozen aanpak inzetten. Daarnaast deelt ze haar positieve ervaringen met collega's binnen én buiten het roc. Ook zal het werken vanuit een genrege-

richte aanpak centraal staan in het eerder genoemde gesubsidieerde project rondom 'kansrijke interventies lees- en schrijfvaardigheid in het mbo', dat begin 2026 van start gaat. Daarbij zullen duo's van vak- en taaldocenten binnen verschillende directies getraind worden om in hun eigen onderwijscontext vanuit een

DE MOTIVATIE VAN STUDENTEN EN DOCENT IS TOEGENOMEN

genregerichte aanpak te werken, met het oog op het versterken van de taalontwikkeling van studenten. ■

- CINDY KUIPER IS ASSOCIATE LECTOR – LECTORAAT MEERTALIGHEID & ONDERWIJS | KENNISCENTRUM LEREN EN INNOVEREN | HOGESCHOOL UTRECHT EN IS EIGENAAR VAN TAALIMPACT
- IRENE ENGELS IS DOCENT NEDERLANDS BIJ DE NIVEAU 3-OPLEIDING HANDHAVER TOEZICHT EN VEILIGHEID ROC NIJMEGEN

Bronnen

- > Gibbons, P. (2002). *Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. Heinemann.
- > Kennispunt Taal en Rekenen Mbo. (2025, May 20). *Adviesrapport nieuwe taaleisen voor het mbo*.
- > Kuiper, C. (2024). *Samen taalsterk aan het werk. Hoe genredidactiek kan bijdragen aan geïntegreerd en functioneel schrijfonderwijs in het mbo*. Coutinho.
- > Kuiper, C. (2025). Genredidactiek in de (mbo-)praktijk. *Levende Talen Magazine*, 3, 48–49.